

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

STUDIE A KRATKÉ CLANKY

PŘEHLED VÝZKUMŮ 46

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-71-0

08251\00

9395458

BRNO 2005

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Jaroslav Tejral

Výkonná redakce
Assistant Editors

Dana Gregorová, Balázs Komoróczy, Rudolf Procházka,
Lubomír Šebela, Petr Škrdla

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz/3cacz.htm>

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-71-0

Copyright © 2005 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Tisk/Print Gloria Rosice

Pokyny pro autory na internetové stránce <http://www.iabrno.cz/3ca1cz.htm>
Instructions to authors on internet pages

OLOMOUC (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)

Václavské náměstí č. o. 5, parc. č. 23/2; 149; 150/2. Raný středověk, středo- a mladohradištní období, vrcholný středověk, novověk. Opevnění, pohřebiště, sídliště. Záchraný výzkum.

Souřadnice: kočárovny: X=-1 121 053.65, Y=-546 329.28; X=-1 121 037.32, Y=-546 324.65; X=-1 121 047.74, Y=-546 306.28; X=-1 121 058.16, Y=-546 318.20

Plocha D4-kočárovny

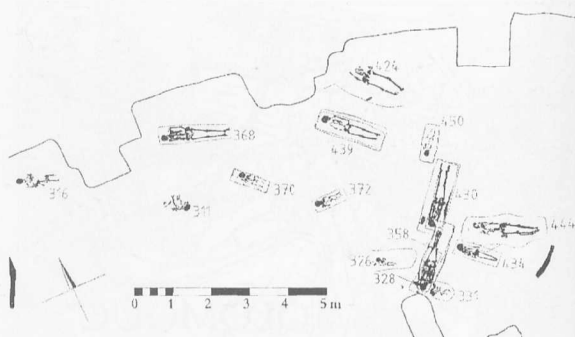
Od června do prosince 2004 včetně pokračoval výzkum v prostoru bývalých kočároveň kapitulního děkanství, který se soustředil na dobrání archeologických situací v místnostech 038 až 040 a 043, tj. čtverce A2, B2, C2, D2-3, E2-3 a C4.

Ve čtv. A2, B2, C2 a D3 byly preparovány vrstvy ze starší doby bronzové náležející věteřovské kultuře. Bylo zjištěno, že v tomto prostoru je do skalního podloží zasekán lineární příkop orientovaný SVJZ (obr. 19). Jeho poloha je prakticky shodná s vnější kamennou plentou středověkého opevnění. V zásypu příkopu opět převažoval materiál ze starší doby bronzové, ovšem vyskytovala se zde také eneolitická keramika kultury nálevkovitých pohárů (KNP). Předběžně lze příkop interpretovat jako součást fortifikace věteřovského hradiska. Eneolitický materiál pochází zřejmě z destruovaných objektů KNP zachycených v roce 2001 např. ve čtv. A3, tedy v bezprostřední blízkosti popisovaného příkopu.

Ve čtv. D2-3 se pokračovalo v preparaci kostrových hrobů, jejichž celkový počet je aktuálně 11 pohřbů dětí a 7 hrobů

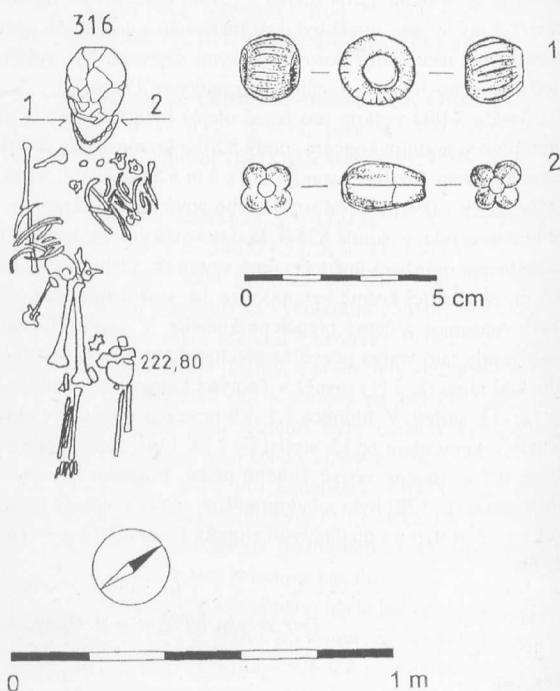

Obr. 19. Olomouc, Václavské náměstí 5, příkop vysekaný ve skalním podloží, foto R. Zatloukal. Olomouc, Václavské Platz 5, der im Felsen ausgehauene Graben, Aufnahme von R. Zatloukal.

Obr. 20. Olomouc, Václavské náměstí 5, celkový plán pohřebiště v kočárovňách Olomouc, Václavské Platz 5, Lage der Grabung im Gebäude für Kutschen, Gesamtplan

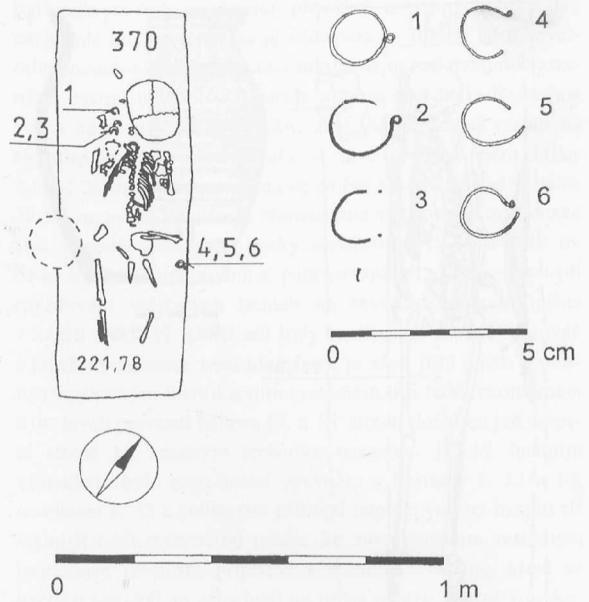
dospělých (obr. 20). Počet milodarů byl podobně chudý jako v případě hrobů nalezených v loňském roce (Zatloukal 2004, 226). Bohatší pohřební výbavu měly spíše hroby dětské. Například u lebky v hrobě dítěte k. 316 ležely dvě skleněné perly (obr. 21), datovatelné do druhé poloviny 9. století. V dalším dětském hrobě k. 370 bylo u hlavy a levého stehna uloženo šest stříbrných náušnic s očkem (obr. 22). Jedná se o náušnice podunajského původu (obr. 23), typ A I 2 (dle Dostál 1966, 31-32), které se v moravském prostředí vyskytují od druhé poloviny 9. do první poloviny 10. století. Poblíž tohoto hrobu byla na povrchu písčitého podloží uložena středohradištní železná hřívna. Spíše výjimečný byl pohřeb muže k. 430, jehož tělo bylo uloženo, buď do dřevěné rakve, nebo hrobová jáma měla dřevěná

Obr. 21. Olomouc, Václavské náměstí 5, hrob 316 s výbavou. Olomouc, Václavské Platz 5, Grab 316.

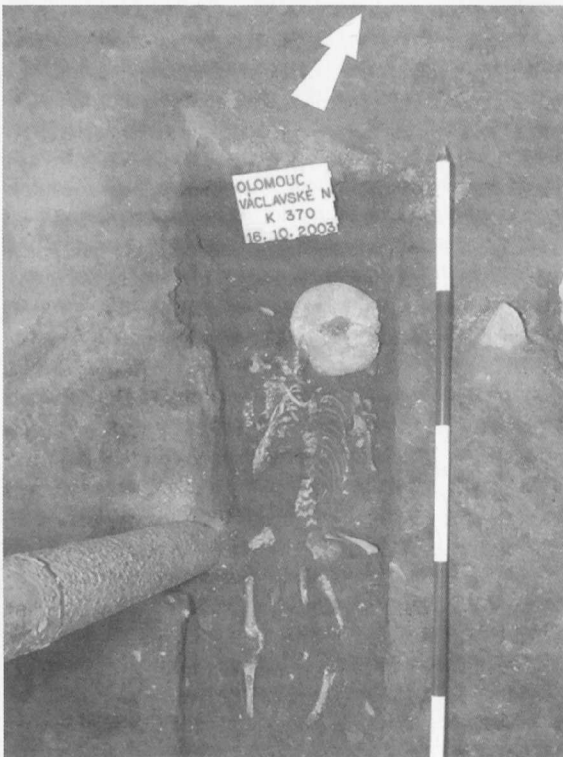
obložení (obr. 24). Pod pravou rukou nebožtíka ležel železný předmět a nalevo od hlavy keramická nádoba (obr. 25), která však byla nejspíše vhozena až do zásypu hrobu. Předpokládá se dobu trvání pohřebiště lze zasadit do intervalu druhé poloviny 9. až poloviny 10. století. Dosud není zcela vyřešen vzájemný stratigrafický vztah mezi hroby ve čtv. D3, které překrývají vnější kamennou plentu středohradištního opevnění.

Kosterní materiál byl podroben základnímu antropologickému vyhodnocení, tzn. byl proveden odhad pohlaví, věku a výšky postavy. K determinaci bylo použito standardních makroskopických metod. Odhad pohlaví byl realizován pouze u dospělých, a to podle aspektivních znaků na lebce a na pánvi (Acsádi – Nemeskéri 1970). Věk u dětských skeletů byl posouzen na základě zubní erupce (Ubelaker 1978) a metrických charakteristik diafýz dlouhých kostí (Stloukal – Hanáková 1978), u dospělých podle zubní abraze (Lovejoy 1985), popř. aspektivním hodnocením lebečních švů a metrikou dlouhých kostí. Výška postavy byla stanovena z délek dlouhých kostí (Sjøvold 1990). Soubor obsahoval kosterní pozůstatky z 10 regulérních skeletů. Z toho bylo 5 koster nedospělých jedinců ve věku novorozence (k. 436), 3–6 měsíců (k. 438), 18–30 měsíců (k. 457), 2–3 roky (k. 450) a 5–7 let (k. 434). Zbýlých 5 skeletů patřilo dospělým, a to 2 mužům, jednomu ve věku 40–60 let (k. 430), druhý byl neurčitelného věku (k. 424), dále 2 ženám (?), z nichž jedna mohla dosáhnout věku kolem 20 let (k. 464), druhá 30–50 let (k. 439). Jeden skelet byl neurčitelného pohlaví, zřejmě se ale jedná o gracilního muže ve věku více než 50 let (k. 444). Výška postavy mužů se pohybovala

Obr. 23. Olomouc, Václavské náměstí 5, hrob 370 s výbavou.

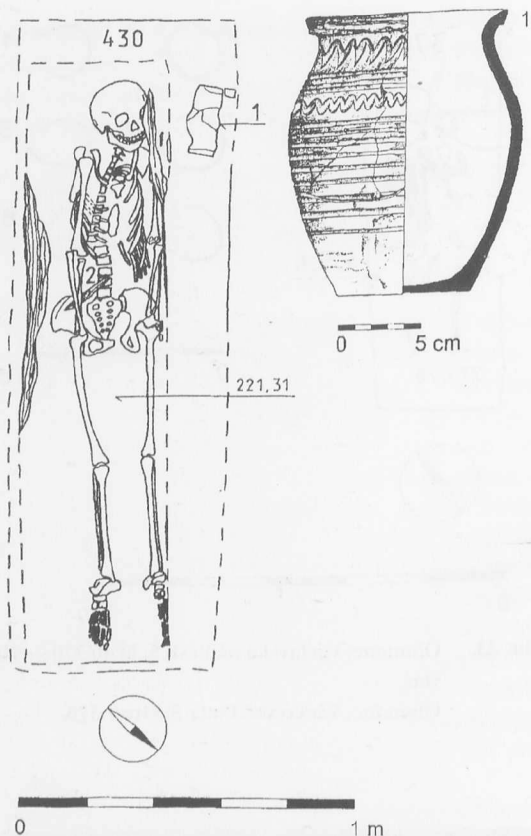
Olomouc, Václavské Platz 5, Grab 370.

Obr. 22. Olomouc, Václavské náměstí 5, dětský hrob k. 370, foto R. Zatloukal
Olomouc, Václavské Platz 5, Kindergrab N. 370, Aufnahme von R. Zatloukal

Obr. 24. Olomouc, Václavské náměstí 5, hrob k. 430, foto R. Zatloukal.
Olomouc, Václavské Platz 5, Kindergrab N. 430, Aufnahme von R. Zatloukal.

Obr. 25. Olomouc, Václavské náměstí 5, hrob 430 s výbavou.
Olomouc, Václavské Platz 5, Grab 430.

v intervalu 160–165 cm, odpovídá tedy podstřední až střední postavě. V případě žen činilo rozmezí výšky 155–160 cm, tedy v rámci nadstřední postavy. Mezi kostmi novorozence v kontextu 436 byl dále nalezen proximální článek prstu ruky a palce pravé nohy juvenilního nebo dospělého jedince.

Ve stejném čtverci byly rovněž zjištěny dva kamenné opěráky usazené na písčitém podloží. V jejich konstrukci jsou druhotně použité spongilitové kvádrky a nahodile i úlomky cihel nebo dlaždic, pocházející pravděpodobně z destrukce nějaké románské stavby. Opěráky jsou shodné s již nalezenými konstrukcemi ve čtv. A4–5 a D4 a přísluší ke stejné stavební fázi, spadající nejdříve do závěru 13. století. Jedná se o mladší etapu původně jednoduché obdélné stavby VZ orientace předběžně datované do první poloviny 13. století.

Terénní část archeologického výzkumu v areálu kapitulního děkanství neskončila ani v roce 2004 a díky změnám v projektu bude pokračovat i v roce 2005.

Richard Zatloukal, Michal Živný NPU, ú. o. p., Olomouc

Literatura

- Acsádi, Gy. – Nemeskéri, J., 1970: History of human life span and mortality. Akadémiai Kiadó. Budapest.
Lovejoy, C. O., 1985: Dental Wear in Libben Population: Its Pattern and Role in the Determination of Adult Skeletal Age at Death. *Am. J. Phys. Anthropol.* 68/1, s. 47–56.

Sjøvold, T., 1990: Estimation of stature from long bones utilizing the line of organic correlation. *Human Evolution* 5/5, 431–447.

Stloukal, M. – Hanáková, H., 1978: Die Länge der Längsknochen altslawischer Bevölkerung unter besonderer Berücksichtigung von Wachstumsfragen. *Homo* 29, 1, 53–69.

Ubelaker, D. H., 1978: *Human Skeletal Remains. Excavation, analysis, interpretation.* Aldine Publishing Company. Chicago.

Zatloukal, R., 2004: Olomouc (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc), Václavské náměstí č. o. 5. In: *Přehled výzkumů* 45, Brno, 223–226.

Resumé

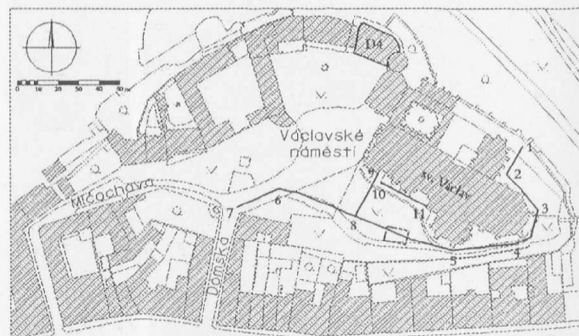
Olomouc (Bez. Olomouc), Václavské Platz Nr. 5, Parzelle Nr. 23/2, 149, 150/2. Mittlere und Jüngere Burgwallzeit. Hochmittelalter, Neuzeit. Befestigung, Gräberfeld, Siedlung. Rettungsgrabung.

Olomouc (k. ú. Olomouc-město, okr. Olomouc)

Václavské náměstí, parcela číslo 87/27. Středo- a mladohradištní období, vrcholný středověk, novověk. Opevnění, sídliště. Záchraný výzkum.

Souřadnice trasy kanalizace: 1) X= -1 121 099.58, Y= -546 247.48; 2) X= -1 121 113.62, Y= -546 255.30; 3) X= -1 121 131.03, Y= -546 240.51; 4) X= -1 121 148.10, Y= -546 252.15; 5) X= -1 121 151.61, Y= -546 281.98; 6) X= -1 121 121.14, Y= -546 365.98; 7) X= -1 121 130.29, Y= -546 386.36; 8) X= -1 121 134.62, Y= -546 328.76; 9) X= -1 121 113.05, Y= -546 317.10; 10) X= -1 121 117.87, Y= -546 316.46; 11) X= -1 121 130.00, Y= -546 994.03

Archeologický výzkum při stavbě dešťové kanalizace byl zahájen již v roce 2003 (Zatloukal 2004, 226). Záchraný výzkum byl realizován formou 33 ručně kopaných předstihových sond o rozměrech zpravidla 2 x 1 m v trase budoucí kanalizace vedené podél jižní (resp. jihozápadní) pláštové zdi dómu sv. Václava s vyústěním do ulice Dómské (obr. 26). Převážná část výkopu však byla pouze dokumentována a vzorkována na profilech. V jednotlivých sondách byly zjištěny především objekty ze starší doby bronzové věteřovské kultury,

Obr. 26. Olomouc, Václavské náměstí, poloha kočárovén ozn. D 4 a trasy kanalizace.
Olomouc, Václavské náměstí, Lage der Grabung im Gebäude für Kutschen und der Trasse der Kanalisierung.